

**Zmiany demograficzne w wyniku emigracji
w archidiecezji warmińskiej na koniec 2012 r.**

Ks. Krzysztof Bielawny

**Zmiany demograficzne
w wyniku emigracji
w archidiecezji warmińskiej
na koniec 2012 r.**

**Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne
2013**

Imprimatur
Ks.bp dr Jacek Jezierski
Wikariusz Generalny Warmiński
Olsztyn, dnia 9.07.2013 r.
L.dz. 776/2013

© Copyright by Krzysztof Bielawny

Skład, łamanie, projekt okładki
Bogdan Grochal

ISBN 978-83-61864-89-9

Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne
ul. Wyszyńskiego 11
10-457 Olsztyn
tel 89 533 57 68

Druk i oprawa:
Cenar Poligrafia
ul. Grotha 27/6, 10-579 Olsztyn

Wprowadzenie

Pierwszymi mieszkańcami Warmii, Mazur i Powiśla byli Prusowie. Wraz z przybyciem Zakonu Najświętszej Maryi Panny Domu Niemieckiego liczba dawnych mieszkańców z każdym stuleciem malała, a z czasem zupełnie zanikła. Przybywali nowi osadnicy, przede wszystkim z Niemiec. Wojny toczące się na tych ziemiach, zarazy dziesiątkujące ludność, powodowały zmiany narodowościowe. Południową część zasiedlała ludność przybywająca z Mazowsza czy ziemi chełmińskiej, przede wszystkim Polacy. Kolejne wyludnienie Prus Wschodnich dokonało się pod koniec II wojny światowej, w 1944 i w 1945 r., kiedy to przybyła nowa grupa ludnościowa, przede wszystkim Polacy. Najszybciej zaludniły się tereny na dawnym pograniczu polsko-niemieckim, czyli południowa część dawnych Prus Wschodnich. Trochę później środkowa część, a najpóźniej północna, którą zasiedlono sporą grupą przesiedleńców przymusowych z południa Polski w ramach Akcji W. Jak się okazuje, po przeszło sześćdziesięciu latach od zakończenia II wojny światowej najszybciej wyludniającym się obszarem w pierwszej i drugiej dekadzie XXI stulecia jest obszar północny i środkowy. Ludność ta nie wytworzyła prawie żadnych tradycji, które by zintegrowały ją z tym obszarem.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.¹ sytuacja demograficzna naszego kraju zaczęła się zmieniać, i to na naszą niekorzyść. Otworzyły się granice innych państw dla naszych obywateli. Polacy za pracę mogą wyjeżdżać m. in. do Niemiec, Anglii, Irlandii, Szwecji i wielu innych krajów. Rosnące bezrobocie spowodowało emigrację zarobkową Polaków za granicę. Przyczyną zmniejszania się liczby mieszkańców Warmii i Mazur było także ogromne bezrobocie spowodowane upadkiem dawnych Państwowych Gospodarstw Rolnych. Mieszkańcy pozbawieni pracy, szczególnie młodzi, wyjeżdżali za chlebem w pierwszej dekadzie do innych części Polski, a po otwarciu rynków pracy do Europy Zachodniej i nie tylko.

¹ Zob. A. Domagała, *Integracja Polski z Unią Europejską*, Warszawa 2008.

Obszar i metoda badania

Badaniem ubytku ludnościowego objęto obszar archidiecezji warmińskiej. Obszar ten obejmuje 33 dekanaty i 263 parafie, w administracji państwowej pokrywa się to mniej więcej z obszarem powiatu kętrzyńskiego (gmina Barciany, Srokowo, Korsze, Reszel, Kętrzyn), mrągowskiego (Sorkwity, Mrągowo i Piecki), szczycieńskiego (Dźwierzuty, Świętajno, Rozogi, Wielbark, Jedwabno, Szczytno i Pasym), nidzickiego (Nidzica i Kozłowo), ostródzkiego (Miłakowo, Łukta, Ostróda, Dąbrówno i Grunwald), olsztyńskiego (Kolno, Biskupiec Reszelski, Jeziorany, Barczewo, Purda, Stawiguda, Olsztynek, Gietrzwałd, Jonkowo, Dywity, Świętki i Dobre Miasto), Lidzbarka Warmińskiego (Kiwity, Lidzbark Warmiński, Lubomino i Orneta), bartoszyckiego (Bisztynek, Sępole, Bartoszyce i Górowo Iławeckie), a także z braniewskim (Lelkowo, Pieniężno, Płoskinia, Frombork i Braniewo).

W roku 2013 sytuacja ludnościowa przedstawia się w archidiecezji warmińskiej bardzo przynębiająco. Na koniec 2012 r. archidiecezja liczyła 673 996 osób², a w roku 2003 około 700 tys³. Przez dziewięć lat archidiecezja pomniejszyła się prawie o około 30 tys. osób. Od liczby 673 996 osób należy odliczyć wyznawców innych religii, skupionych w ich Kościołach. Na terenie archidiecezji warmińskiej mieszka bowiem około 12 tys. innowierców. Toteż na koniec 2012 r. archidiecezja warmińska liczyła około 662 tys. diecezjan.

Jednak w rzeczywistości liczba ubytku ludnościowego jest znacznie większa. Przez ubytek ludnościowy autor rozumie grupę osób, która jest zameldowana na danym obszarze, a w rzeczywistości mieszka poza jej granicami dłużej niż 12 miesięcy. Oficjalne dane nie uwzględniają osób nadal zameldowanych na terenie naszej archidiecezji, a od dłuższego czasu (ponad 12 miesięcy) mieszkających w innych rejonach Polski czy poza granicami kraju⁴. Każdego roku duchowni Kościoła

² Rocznik Archidiecezji Warmińskiej 2012, pod. red. ks. A. Oględzkiego, Olsztyn 2013 (w druku). W Roczniku odnajdujemy informacje, że na terenie archidiecezji warmińskiej mieszkało około 655 tys. osób.

³ Rocznik Archidiecezji Warmińskiej 2004, pod. red. ks. J. Wojtkowskiego, Olsztyn, 2004, s. 42.

⁴ Zob. B. Marczuk, Polska się wyludnia, Rzeczpospolita 2013, z 10 VI (wy-

rzymskokatolickiego otrzymują z urzędu skarbowego informację o dokładnej liczbie mieszkańców zameldowanych na terenie danej parafii, która jest znacznie wyższa od rzeczywistej liczby osób mieszkających. Dane te odnoszą się do wszystkich osób zameldowanych, bez względu na wyznanie. W każdej z parafii różnica między zameldowanymi osobami a faktycznie mieszkającymi jest inna. Największa różnica występuje na północy archidiecezji, mniejsza w środkowej części, a najmniejsza w południowej na dawnym pograniczu polsko-niemieckim. Badania przeprowadzone w dniach 11–29 maja 2013 r. mają charakter szacunkowy.

Autor dokonał zliczenia rzeczywistej liczby osób zameldowanych w archidiecezji i osób faktycznie mieszkających. Informacje o faktycznie mieszkających osobach na terenie parafii pozyskał od duszpasterzy posługujących w parafiach. Największą i najlepszą wiedzę co do osób mieszkających na terenie parafii mają księża proboszczowie, z dokładnością co do jednej osoby, szczególnie przy parafiach liczących do 2,5 tys. mieszkańców. Mniej dokładne są dane z parafii powyżej 2,5 tys. mieszkańców, choć i one odzwierciedlają znaczny ubytek ludnościowy z terenu parafii. Dane z parafii powyżej 2,5 tys. osób zawierają zapewne niewielki błąd statystyczny.

A zatem archidiecezję warmińską pod względem ubytku ludnościowego podzielono na trzy obszary. Obszar północny, w granicach którego znajdują się dekanaty: Braniewo, Frombork, Pieniężno, Orneta, Górowo Iławeckie, Lidzbark Warmiński, Bartoszyce, Sępoleń, Reszel, i dwa dekanaty kętrzyńskie. Drugi obszar archidiecezji tkz. środkowy obejmuje dekanat: Świątki, Dobrze Miasto, Jeziorany, Biskupiec, oba dekanaty mrągowskie, Łukta, dwa dekanaty ostródzkie, Olsztynek, dekanaty olsztyńskie, Barczewo i Pasym. Trzeci obszar, południowy, obejmuje dekanat: Grunwald, Kozłowo, Nidzica, Szczytno i Rozogi.

danie internetowe); K. Losz, Polska krwawi ludźmi, *Nasz Dziennik* (dalej NDz) 2013, nr 138, s. M2.

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Obszar i metoda badania	6
3. Wnioski	46
4. Podsumowanie	50